

РЕШЕНИЕ

№ 46

гр. Варна, 28.03.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД – ВАРНА, II СЪСТАВ, в публично заседание на двадесет и осми февруари през две хиляди двадесет и четвърта година в следния състав:

Председател: Диана В. Джамбазова

Членове: Росица Сл. Станчева
Юлия Р. Бажлекова

при участието на секретаря Юлия П. Калчева
като разгледа докладваното от Юлия Р. Бажлекова Въззивно гражданско дело № 20233000500483 по описа за 2023 година

за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.258 и следв.ГПК.

Образувано е по подадени срещу решение № 244/15.08.2023г. постановено по гр.д. № 855/2022г. по описа на ОС – Добрич въззивни жалби, както следва:

1. Въззивна жалба от Прокуратурата на Р. Б. срещу решението в частта, в която е осъдена да заплати на Е. С. С. сумата от 12 000 лева, представляваща обезщетение за претърпени неимуществени вреди от нарушаване правото за разглеждане и приключване в разумен срок на сл.д. № 1/1991г., преобразувано в ДП № 780-11/1998г. по описа на ВОП – София, а сега ДП № 11-048/1999г., за периода от образуване на делото на 31.01.1991г. до 20.12.2022г., на основание чл.26 ЗОДОВ, ведно със законната лихва върху главницата, считано от 20.12.2022г. до окончателното ѝ изплащане. В жалбата са наведени оплаквания за недопустимост на решението, в частта, с която съдът се е произнесъл за периода от 15.12.2012г. / до приемането на разпоредбата на чл.26 ЗОДОВ/. Оспорват се като неправилни и необосновани изводите на първоинстанционния съд за наличието на предпоставките за ангажиране отговорността на държавата чрез ПРБ, евентуално се навеждат доводи за прекомерност на присъденото обезщетение. Счита, че не е отчетена фактическата и правна сложност на наказателното производство, липсата на доказателства относно претърпяването на твърдяните от ищеца вреди, като не

са съобразени относимите критерии по чл.52 ЗЗД. По изложените съображения моли решението в ожалваните части да се отмени, като предявените претенции се отхвърлят като неоснователни.

Е. С., не е депозирал отговор на жалбата в срока по чл.263 ГПК.

2. Въззивна жалба от Е. С., срещу решението, в частта в която са отхвърлени предявените от него искове за горницата над присъденото обезщетение в размер на 12 000 лева до предявения размер от 120 000 лева и за законна лихва върху главницата за периода 17.12.2019г. – 20.12.2022г.

В жалбата са наведени оплаквания за неправилност и необоснованост на решението. Твърди се, че съдът не е изложил мотиви защо е приел иска за горницата над 12000лв. за неоснователен. Жалбоподателят счита, че съдът не е обсъдил всички наведени от него доводи относно предявения размер на обезщетението и не е взел предвид относимата съдебна практика на ЕСПЧ. Изложени са подробни аргументи по същество на спора. Оспорва като неправилен извода на съда за началния момент на дължимото обезщетение за забава, като посочва, че той е в противоречие с материалния закон и стандартите на ЕСПЧ. Иска се отмяна на решението в ожалваните части и уважаване на предявените искове в предявените размери.

Е. С. е депозирал и частна жалба, срещу постановеното по делото определение № 867/16.10/2023г., с което е оставено без уважение искането по чл.248 ГПК за изменение на решението в частта относно присъдените му разноски, като навежда твърдения, че съдът не е съобразил изменението на Наредба №1/2004г. и стандартите на ЕСПЧ.

Прокуратурата на РБ не е депозирала писмени отговори на въззивната жалба и частната жалба, подадени от Е. С.. В съдебно заседание, прокурор, от Апелативна прокуратура Варна оспорва жалбите като неоснователни.

За да се произнесе по спора, съобразно разпоредбата на чл.269 ГПК, ангажираните по делото доказателства и приложимия закон, настоящият състав на АпС – Варна взе предвид следното:

Предявените от Е. С. срещу Прокуратурата на РБ искове са с правно основание чл.26 ЗОДОВ и чл.86 ЗЗД. В исковата молба ищецът твърди, че лично и като наследник на С. С. С. е пострадал от престъпленията, разследвани в продължение на повече от 30 години по сл.д. № 1/1991г. по описа на Прокуратура на Въоръжените сили, преобразувано в сл.д. № 780-II/1998г. на Военно-окръжна прокуратура /ВОП/ София, преобразувано в на ВОП София и известно в публичното пространство като „ делото за възродителния процес“. Обект на този процес са били всички турци в периода 1984г. – 1989г. и по съществото си този процес е представлявал принудителна промяна на имената на български граждани с турски етнически произход, забрана на езика и етнорелигиозните им обичаи, традиции, вярвания и прогонването им от държавата. Твърди, че баща му е бил лишен от свобода в затвора и лагера в Б. в периода от м. януари 1985г. до м. октомври 1986г, където престоял при крайно деградиращи условия, липса на здравни и

медицински грижи, лоша храна, принудителен ред, без това време да му е признато за трудов стаж. Първоначално не му било разрешено да уведоми близките си къде се намира, а в последствие му било разрешено свиждане на 6 месеца. От месец октомври 1986г. до края на 1987г. бил принудително изселен в с. К., област В.. Не можел да напуска населеното място, нямал документи за самоличност, трябвало да се явява два пъти дневно в кметството, живеел в социална изолация, без контакт с близките си. Във връзка с насилствената смяна на имената през 70-години бил уволнен от учителската длъжност, която заемал и не му било позволено да работи като учител. След завръщането си в родното си място – гр. А. бил под постоянно наблюдение от милицията и ДС. В края на м. май 1989г. е бил експулсиран от Б.. Твърди, че на репресия е било подложено цялото семейство и счита, че и той е пострадал от тези деяния. Семейството било принудено да напусне страната и след като се установили в Т., бащата на ищеца и други изгонени като него лица са поддържали редовни контакти и от средствата за масова информация са узнали, че е започнало разследване на извършените спрямо тях престъпления. Бащата на ищеца починал на 11.08.1992г. и не е доживял приключване на сл.д.№1/1991г. Ищецът и семейството му, заедно с много други, подложени на същата репресия следяли хода на делото и многократно подавали молби и жалби до прокуратурата. Според ищеца активни действия по разследването били извършени в периода 1991-1994г. и делото било два пъти внЕ.о с обвинителен акт в съда и два пъти било връщано с указания за отстраняване на допуснати нарушения. Разпитите на пострадалите започнали през 2000г., когато бащата на ищеца вече бил починал, а самият той не е разпитан, въпреки че през 2002г. е подавал молби за участие по делото като пострадал, на основание чл.75, ал.3 НК, за преквалификация на деянията и привличане към отговорност и на други лица. Твърди се още, че след изменение на НПК през 2017г., част от пострадалите поискали от съда постановяване на мерки за ускоряване на производството, в резултата на което съдът е давал едномесечен срок на Прокуратурата за предприемане на действия по приключване на делото. С постановление от 04.10.2018г. наказателното производство е спряно, във вр. с отправено искане за правна помощ до Р. Т.. Част от пострадалите са обжалвали определението за спиране, като в производствата, съдът е дал указания към разследващия орган за надлежното съобщаване на постановлението на всички заинтересовани лица, както и че същото е постановено без наличието на предпоставките за спиране и води до забавяне на делото. През 2021г., по искане по чл.369 НК на пострадали, съдът е констатирал неоправдано забавяне на действията и е даден срок за ускоряване на досъдебното производство вр. връчването на постановлението от 04.10.2018г. и изпращане на подадените срещу него жалби в съда. Твърди, че в резултат на процесуалното поведение на Прокуратурата делото е продължило неоправдано дълго, без да са налице разумни обективни причини. Тази прекомерна продължителност представлява нарушение на чл.6 §1 ЕКЗПЧОС, като в хода на разследването обвиняемите

са починали, изтекла е и абсолютната давност за наказателно преследване, поради което ищецът като наследник на баща си и като пряко пострадад от деянията е бил лишен от възможност да бъде конституирана като частен обвинител и да получи обезщетение от виновните лица за претърпените вреди. В резултат на нарушението на чл.6 §1 ЕКЗПЧОС е претърпял неимуществени вреди - притеснение, очакване и безпокойство, неудобство и несигурност, разочарование и загуба на доверие в институциите, правосъдието и справедливостта и е лишен и от възможност да получи справедливо обезщетение като граждански ищец. С оглед на това е предявил иск за заплащане на обезщетение за тези вреди в размер на сумата от 120 000 лева, ведно със законната лихва върху нея, считано от 17.12.2019г. до окончателното изплащане на сумата.

С отговора на исковата молба Прокуратурата на РБ е оспорила исковете с възражения за недопустимост и неоснователност. Твърди, че ищецът не е процесуално легитимиран да претендира обезщетение за претърпени вреди в лично качество, поради това, че не е встъпил в производството по реда на чл.75 НПК като пострададло лице, а претенцията в качеството му на наследник е недопустима предвид разпоредбата на чл.6, ал.1 ЗОДОВ поради това, че наследодателят му не е предявявал такава претенция и не е разпитван като пострададло лице по досъдебното производство. Оспорва изложените в исковата молба твърдения за бездействие от страна на разследването, счита, че с оглед фактическата и правна сложност на делото, в това число и дадените задължителни указания на съда при връщането на обвинителните актове, не е налице "неразумен срок", както и че не следва да отговаря за времето, през което делото е било в съда. Оспорва като недоказани описаните в исковата молба неимуществени вреди и че същите са именно в резултат на забавеното досъдебно производство. Сочи, че вредите от самите действия по време на "възродителния процес" не са в пряка причинна връзка с наказателното производство. Оспорва размера на претендираното обезщетение като прекомерен, както и началния момент на претендираната законна лихва.

От представените по делото доказателства се установява, че ищецът е един от наследниците на С. С. С. /С. С. С./, поч. на *г. / съгласно представеното удостоверение за наследници изх.№ 3434/*г., след смъртта си С. С. е оставил законни наследници: С. И. С. – съпруга, А. С. С. и Е. С. С./ В периода 1985г. - 1989г. срещу наследодателя на ищеца - С. С. С. са били извършени репресивни действия от страна на държавните органи по повод провеждана от българската държава политика за насилствена асимилация, вкл. и промяна на имената на българските граждани с турско етническо самосъзнание. Била е наложена превантивна административна мярка по чл.39, ал.1, т.1 от Закона за народната милиция със заповед №I-457/05.03.1985г. на МВР- „принудително установяване в Б., Плевенски окръг за срок от три години“, Със заповед № I-5/22.01.1985г. министъра на ВР е указал, че при прилагането на мярката, следва принудително установените в Б. лица, следва битово да се устроят в общежитие на остров Б. и да работят в строителството

и селското стопанство на територията на селищната система. Със заповед № I-705/16.10.1986г. на МВР на С. С. С. е наложена превантивна административна мярка – принудително установяване в с. К., В. окръг за срок от три години. Мярката не е била приведена в изпълнение, поради влошено здравословно състояние на С., като е отменена със заповед № I-705/16.10.1986г./, след което изселен в Р. Т., където е живял до смъртта си.

На 31.01.1991г. с Постановление на прокурор при Прокуратурата на въоръжените сили е образувано сл. д. № 1/1991г. срещу Т. Ж. и о.з. генерал-полковник Д. Ст. за извършено от тях престъпление по чл.162 ал.1 вр. чл.20 ал.2 НК за това, че в периода 1984г. - 1989г. в съучастие с други лица са подбуждали към национална вражда и омраза. Впоследствие, в периода м.09.1991г. - м.01.1993г. като обвиняеми са били привлечени и други лица. На 20.07.1993г. във Върховния съд - Военна колегия е бил внЕ. обвинителен акт срещу Д. Ст., Т. Ж. и Г. Ат. за това, че в периода 08.05.1984г. - 15.12.1988г. обвиняемият Ст., в качеството си на военно длъжностно лице - министър на вътрешните работи, умишлено подбуден при условията на продължавано престъпление от действалите в съучастие обвиняеми Ж. и Ат., при условията на продължавано престъпление умишлено злоупотребил и превишил властта си и дал указания при провеждани оперативки, съвещания на ръководния състав на МВР и изказвания пред форуми на членове на БКП, с които възложил на подчинените му служители от МВР несвойствени и нерегламентирани по надлежния ред функции и задачи, преподчинил длъжностни лица от МВР на граждански лица от апарата на БКП, незаемащи длъжности в държавния апарат, въвел фактическо извънредно положение на части от територията на страната, разпоредил задържане на български граждани без правно основание, от които деяния настъпили вредни последици, изразяващи се в противозаконно задържане на български граждани в местата за изтърпяване на наказание "лишаване от свобода", противозаконно ограничаване правата на българските граждани на свободно придвижване и между населените места на страната, право на свободни контакти, право на лична свобода и неприкосновеност, право на ползване на свой език - престъпление по чл.387 ал.2, във връзка с ал.1, чл.26 ал.1 и чл.20 ал.2 от НК за обвиняемия Ст. и престъпление чл.387 ал.2, във връзка с ал.1, чл.26 ал.1 и чл.20 ал.3 от НК за обвиняемите Ж. и Ат.. По повдигнатите обвинения е бил изготвен и внЕ. обвинителен акт, образуван в НОХД № 1/1994г. С разпореждане от 09.02.1995г. на заместник -председател на ВС, делото е прекратено и върнато на Прокуратурата за отстраняване на подробно посочени процесуални нарушения- идентификация на пострадалите лица с оглед определяне характера и размера на вредите от инкриминираното деяние, засягащо както правото на защита на обвиняемите, така и на пострадалите. На 19.12.1997г. е внЕ. втори обвинителен акт срещу същите обвиняеми и за същите престъпления, който е върнат поради направени констатации за непълно изпълнение на дадените при предходното връщане указания. С оглед настъпили законови промени в подсъдността сл.д. №

1/1991г. е изпратено на Софийска военно-окръжна прокуратура и с Постановление от 29.09.1998г. е преобразувано в сл.д. № 780-11/1998г. Със същото наказателното производство срещу Т. Ж. е прекратено поради настъпилата смърт на обвиняемия. На 28.12.1999г. е постановено прекратяване и по отношение на обвиняемия Д. Ст., също поради смърт на дееца.

В периода 06.04.1999г. - 04.12.1999г. досъдебното производство е било спряно поради свидетели в чужбина, а след възобновяването му е продължило под нов № II-048/1999г., под който продължава да е висящо и към настоящия момент. По същата причина е било спирано и в периода 01.10.2002г. - 04.07.2003г., както и с Постановление от 04.02.2004г. за периода 04.02.2004г. – 14.12.2010г. и с Постановление от 04.10.2018г. Възобновено е с Постановление от 18.04.2022г. на прокурор от ВОП – София.

На 31.05.2022г. досъдебното производство е било прекратено на основание чл.243, ал.1, т.1 вр. чл.24, ал.1, т.4 от НПК /настъпила смърт на единствения останал обвиняем/, като постановлението за прекратяване е отменено по жалба на друго пострадало лице /ВЧНД № 821/2022г./ и наказателното производство е възобновено. Същото към настоящия момент не е приключило.

От доказателствата по делото е видно, че по повод необходимостта от установяване и посочване на пострадалите лица, голяма част от които се намират на територията на Р. Т. по делото са били изготвяни следствени поръчки до Р. Т.. От писмо на отдел "Международен" при ВКП, до Военно-окръжна прокуратура и от материалите по сл.д. № 1/1991г. е видно, че молбите за правна помощ частично и на етапи са изпълнявани в периода 2002-2007г. По молба за правна помощ от 2002г. от посочените 134 лица, са разпитани 26. На 14.07.2003г. е изпратена втора молба, която е върната като неизпълнена на 15.12.2003г. Изпратено е ново искане за разпит на 108 лица. Към датата на постановлението за спиране от 04.10.2018г. са били разпитани общо 369 от пострадалите лица. Съгласно писмо-отговор на Върховна касационна прокуратура, съдебна поръчка е изпратена през м.01.2019г. През 2018г., преди спиране на досъдебното производство част от пострадалите лица са подали молби по чл.368 ГПК и по тях са образувани дела в СГС. С постановления от Прокуратурата определения е бил даден 1-месечен срок за предприемане на действия съгласно правомощията на прокурора по чл.242 ал.1НПК и указания за предприемане на действия за ускоряване на наказателното производство в 2-месечен срок, както и за връчване на Постановлението за спиране от 04.10.2018г.

Наследодателят на ищеца не е разпитван по делата. Като свидетел по делото е разпитана неговата съпруга – С. С., на 02.07.2002г. При разпита същата е заявила, че предявява граждански иск от свое име и от името на двете си деца, като е представила пълномощни от тях от 07.06.2002г. и 24.06.2002г.

На 15.01.2022г. ищецът, в качеството му на наследник на С. С. С. е подал молба по чл.75 НПК, с която е потвърдил желанието си да участва в производството като пострадал по чл.74, ал.2 НПК и е отправил искане за преразглеждане на правната квалификация на деянията, предмет на разследването.

На 29.01.2022г. на ищеца е връчено постановлението от 04.0.2018г., за спиране на досъдебното производство. На 17.01.2022г. той е подал жалба срещу това постановление.

На 13.06.2022г. ищецът е депозирал жалба срещу връченото му на същата дата постановление от 31.05.2022г. постановление за прекратяване на досъдебното производство. Същата е оставена без разглеждане с определение № 299/31.01.2023г., постановено по н.ч.д. № 33/2023г. на СГС, тъй като постановлението е било отменено и делото върнато за продължаване на процесуално-следствените действия с влязло в сила на 22.12.2022г. определение № 1223 по н.ч.д. № 821/2022г. на Апелативен съд София.

По делото са представени доказателства, че в хода на досъдебното производство, пострадали лица са предприемали действия, целящи неговото ускоряване. На 04.03.1996г. И. Х. е депозирал в българското консулство в гр.И. жалба от група граждани, незаконно репресирани, депортирани и живеещи зад граница, с приложени индивидуални бележки от 94 лица, съдържаща информация за имена, адреси и телефони, местата и периодите в които са били лишени от свобода. Отправено е искане за разследване на престъпленията по време на възродителния процес, бившите политически ръководители на държавата да бъдат наказани, а пострадалите жалбоподатели да бъдат справедливо обезщетени за причинените им имуществени и неимуществени вреди. Информация за образуваните и водени досъдебни производства за нарушаване права и основни свободи на човека по време на „възродителния процес 1984-1989г. е била предоставена на Е. К. – председател на дружеството за права, свободи, култура и сътрудничество на Балканите с писмо изх. № 1166г. През 2005г. Сдружението е сезирало Народното събрание на РБ за забавянето на сл.д. № 1/1991г., по повод на което е била извършена проверка от инспектората към Министерство на правосъдието. Отправено е било искане за предприемане на съответни действия и към Военно-апелативна прокуратура. Сезиран е бил и Омбудсмана на РБ.

Спорните между страните са въпросите – за какъв период от разглеждане на следственото дело ищецът има право на иск по чл.26 ЗОДОВ, легитимиран ли е да иска обезщетение за вредите, претърпени от неговия наследодател, налице ли е продължителност на делото в неразумен срок, дали и какви вреди са претърпени, които да са в причинна връзка с това наказателно производство, какъв е справедливия размер на евентуално следващо се обезщетение.

Настоящият състав на съда счита за неоснователно възражението на

ПРБ за недопустимост на иска за периода преди приемане на чл.26 ЗОДОВ по следните съображения: С посочената разпоредба, в сила от 15.12.2012г., се въвежда фактически състав на отговорност за държавата за обезщетяване на вредите, причинени на граждани и на юридически лица от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6, § 1 от КЗПЧОС. Предвид това, че към дата на влизането в сила на разпоредбата, сл.д. № 1/1991г. е висящо, претенцията за обезвреда от неприключването му в разумен срок следва да се разглежда по реда на ЗОДОВ. Надлежната процесуална легитимация на лицето следва от прякото действие на общата разпоредба на чл.7 от Конституцията на РБ от 1991г., предвиждаща отговорност на държавата за всички вреди, причинени от незаконни актове и действия на нейни органи или длъжностни лица, както и непосредствената приложимост на КЗПЧОС, в сила за Б. от 07.09.1992г. /чл.5 ал.4 Конституцията/. Всеки национален съд на държава – страна по Конвенцията е национален съд по см. на чл.13 от нея и като такъв е длъжен да разгледа всяко дело в защита на право, което Конвенцията признава. Разглеждането и решаването на делото в разумен срок от независим и безпристрастен съд е такова право и неговото нарушаване покрива състава на чл.7 от Конституцията.

Не е недопустимо решението и относно претендираните неимуществени вреди от ищеца, в качеството му на наследник на С. С. С. за периода до смъртта му. Не се спори, че наследодателят е пострадало лице от деянията, предмет на наказателното производство, имащ правата на жертва и възможността да реализира гражданските си претенции срещу виновните лица. Поради това и същото е производство за определяне на граждански права по см. на чл.6 §1 КЗПЧОС от момента на образуването му, независимо от стадия на процеса, в който тези права са могли процесуално да бъдат упражнени. В практиката на ЕСПЧ /напр. Скордино с/у Италия/, така и в съдебната практика на ВКС се приема, че наследниците на пострадалото лице са процесуално и материалноправно легитимирани да искат и да получат обезщетение за деликта по чл.26 ЗОДОВ вр. чл.6, § 1 КЗПЧОС, за цялата продължителност на забавеното производство. В подкрепа на това разбиране и разпоредбата на чл.74, ал.2 НПК, която предвижда, че при смърт на пострадал правата му преминават върху неговите наследници. След встъпването в това производство на мястото на наследодателя си наследникът има качеството на „пряко пострадал“ /“пряка жертва“/, а за предходния период – а „непряко пострадал“ /“непряка жертва“/ от деликта, особено когато предмет на делото е прехвърлимо/наследимо право и/или лицето демонстрира личен нематериален и/или материален интерес още приживе на наследодателя си, който е пряко пострадал от деликта. За целия период на продължителността на процеса се определя се обаче едно общо обезщетение/ решение по гр.д.№ 4654/2021г. на ВКС, IV г.о., решение по гр.д. № 3356/2021г. на ВКС, III г.о., решение по гр.д. № 1610/2019г. на ВКС, IV г.о. и др./ Следователно ищецът е процесуално и материалноправно легитимиран да

търси обезщетение по чл.26 ЗОДОВ за целия период. Сл.д. № 1/1991г. е образувано на 31.01.1991г. и до настоящия момент не е приключило, т.е. към момента на устните прения пред настоящата инстанция досъдебното производство е с продължителност от 33 години и един месец. Предвид датата, от която Конвенцията е ратифицирана и в сила за страната ни, началният момент за преценка разумността на срока, при отчитане стадия на производството към този момент, е от 07.09.1992г. С оглед на това до датата на приключване на устните състезания пред настоящата инстанция, доколкото нарушението продължава и към момента е изминал период от 31 години и 5 месеца. Изхождайки от примерно изброените в чл.26 ЗОДОВ критерии, както и стандартите, установени в практиката на ЕСПЧ /сложността на делото, поведението на жалбоподателя и на съответните власти и значението на делото за жалбоподателя/, и конкретните обстоятелства по процесното дело, настоящият състав намира, че този период значително надхвърля изискването за разглеждане на делото в разумен срок по см. на чл.6 §1 Конвенцията. Този извод не се променя и при приспадане на времето от 1 година и 10 месеца, през което делото е било в съда по повод двукратното внасяне на обвинителни актове. Следва да се има предвид и обстоятелството, че страна по материалното правоотношение за обезвреда по ЗОДОВ е държавата, а органът, от действията на който е причинена вредата е неин процесуален субституент. Когато вредите са причинени от няколко органа това не изключва отговорността на държавата, независимо дали искът е предявен срещу всички или само срещу един от тях. Безспорно е, че делото се характеризира с фактическа и правна сложност, предвид характера и фактическия състав на деянията, наличие на повече от един обвиняем, множество пострадали лица /след връщането на обвинителния акт от съда са идентифицирани 446 лица, въдворени в ТВО Б./ и произтичащия от това обем на процесуалноследствените действия. Обстоятелството, че част от пострадалите лица са починали, а други живеят на територията на Р. Т. безспорно рефлектира върху фактическата сложност на делото, което е наложило отправянето на молби за правна помощ към трета страна и неколкотократно му спиране по тази причина. Независимо от това, съдът приема, че делото не е „проведено с дължимата грижа“ /Cominggersol SA v Portugal, 2000г./. Инструментите на международната правна помощ са съсредоточени в периода 2002-2007г., към който момент вече е била изтекла и абсолютната давност за наказателно преследване на единствения останал жив обвиняем, който към настоящия момент вече е починал. Давността е изтекла през 2000г., а едва през 2012г. обвиняемият Г. Ат. е бил разпитан, като разследващият орган му е разяснил произтичащите от това права, по повод на което лицето е заявило, че ще се ползва от изтеклата давност и желае прекратяване на делото. Следва да се има предвид, че към 1993г. – 1997г., когато са били внасяни обвинителните актове разследването на деянията по повдигнатите обвинения, делото е било фактически изяснено /в този смисъл е и посоченото от писмото на Военно-апелативна прокуратура от 2005г./.

Указанията за отстраняване на неточности в обвинителния акт, преповтарянето на някои процесуални действия спрямо обвиняемите и идентифицирането на пострадалите лица, които са посочени като брой в обвинителния акт не може да обоснове разумност на последвалата продължителност на процеса. Изводът за неоправданото забавяне на производството и неприключването му в разумен срок се налага и от постановените определения на СГС по молбите за ускоряване на процеса, подадени през 2018г. и 2021г. Съдът отчита и обстоятелството, че ищецът и наследодателят му не са допринесли с поведението си за забавяне на производството. Не може да се приеме, че са налице обективни причини, които да са довели до продължителност на производството над 30 години. В практиката на ЕСПЧ, прилагана и в редица решения на ВКС, последователно се приема, че държавите следва да организират своите съдебни системи по такъв начин, че техните компетентни органи да отговорят и на изискванията на чл.6 §1 от Конвенцията, включително и да разглеждат делата в разумен срок. В случая не може да се приеме, че са положени необходимите усилия за ефективно използване на международно-правните инструменти. По изложените съображения, съдът приема, че е нарушена разпоредбата на чл.6 §1 ЕКЗПЧОС относно правото на ищеца и неговия наследодател за разглеждане на делото в разумен срок, което ангажира отговорността на Прокуратурата за заплащане на обезщетение на претърпените в резултат на това нарушение вреди.

По реда на чл.26 ЗОДОВ се обезщетяват вреди /имуществени и неимуществени/, които са пряка и непосредствена последица от неразумната продължителност на делото, но не и вредите, причинени на пострадалия от деянията, предмет на разследването. Относно неимуществените вреди съдебната практика приема, че съществува оборима презумпция, че неразумната продължителност на производството причинява такива, поради което по начало не е необходимо да се доказват изрично обичайните, типични неимуществени вреди, които винаги се търпят от лице, спрямо което съдебното производство е продължило извън рамките на разумния срок, като притеснения и безпокойство за развитието на делото и от евентуален неблагоприятен изход, накърняване на чувството за справедливост и на доверието му в държавността /в т. см. Scordino c/y Италия; Smirnova c/y Русия, 1999г.; Димитров и Ханъмов срещу България и др. решения на ЕСПЧ, а също и решение № 306/22.10.2019г. по гр.д. № 4482/2017г., решение № 272 от 27.01.2020г. по гр.д. № 924/2019г. и решение № 48/06.04.2020г. по гр.д. № 1610/2019г., и трите на IV г.о. на ВКС/. Доколкото по делото не са ангажирани доказателства, опровергаващи твърденията на ищеца, съдът намира, че той е претърпял /лично и като наследник, встъпил в правата на пострадалия/ претендираните от него неимуществени вреди - безпокойство и несигурност, разочарование и загуба на доверие в институциите, чувство за липса на справедливост, притеснение, че виновните лица за извършените спрямо баща му репресивни действия няма да бъдат наказани и от това, че е

са лишени от възможността да получат справедливо обезщетение, конституирайки се като граждански ищец. В същото време по делото не са ангажирани доказателства, установяващи негативни изживявания, надхвърлящи по интензитет обичайните такива от неразумната продължителност на делото. Не се твърди или установява воденото производство да е рефлектирало върху начина на живот на пострадалия, респ. ищеца или да е причинило други неудобства, вън от обичайните.

На основание чл.52 ЗЗД и съгласно разясненията на ППВС № 4/1968г. съдът приема, че справедливия размер на обезщетението за така претърпените неимуществени вреди е сумата от 12 000 лева. При определянето на този размер съдът отчита, че продължителността на производството значително надхвърля законоустановените в НПК срокове, в резултат на което абсолютната давност за наказателно преследване е изтекла, поради което, а с оглед и настъпилата смърт на последния обвиняем, същото безспорно подлежи на прекратяване. С оглед на това и легитимното очакване на ищеца да реализира гражданските си права за обезщетение на претърпените от пряко пострадалия наследодател вреди в рамките на наказателния процес не може да се осъществи. Независимо от възможността искът за обезщетение да бъде предявен и в самостоятелно производство, доколкото гражданската отговорност може да се ангажира независимо от наказателната, следва да се отчете интереса на пострадалия това да стане по реда, предвиден в НПК - естеството, мащаба и характера на обстоятелствата, обуславящи инкриминираните деяния, както и заеманите длъжности от лицата срещу които е водено разследването към релевантния период, предпоставят значителни трудности в доказването на деликта в рамките на самостоятелен граждански процес.

При определяне на размера на обезщетението, съдът отчита и обстоятелството, че с поведението си, както наследодателят, така и ищеца, не са допринесли за забавяне на производството.

Съдът отчита и че упражнената спрямо наследодателя и семейството му репресия през 1985 – 1989г. определя значимостта, която разследването на събитията от този период има за него и за наследниците му /макар в приложното поле на чл.6 §1 от ЕКЗПЧОС да не се включва правото за наказателно осъждане на трети лица – *Perez v France*, 2004г./. В същото време, съгласно ангажираните по делото доказателства, не се установява наследодателят или ищеца да са сред лицата, подали първата жалба през 1996г., нито да е бил член на Сдружението, чрез което пострадали от Възродителния процес са търсили информация и отправяли искания до различни институции вр. наказателното производство. Първата активност на ищеца по делото е през към 2022г., когато е подал жалбата срещу постановлението за спиране от 04.10.2018г.

Съдът намира, че така определеният от първоинстанционният съд размер на дължимото обезщетение кореспондира на общественото възприятие

за "справедливост", както и на общественото-икономическото развитие в страната и не споделя изложените от ищеца доводи за съобразяване на същия с установени базови размери и стандарти в практиката на ЕСПЧ при определяне на обезщетенията за неимуществени вреди от нарушения на Конвенцията. В редица свои решения ЕСПЧ е посочвал критериите /общи принципи/, от които изхожда, но същите са прилагани винаги в контекста на конкретния правен спор. Изрично в решение по делото *Apicella v Italy*, 2004г. е посочено, че чл.41 от ЕКПЧОС дава правомощие на съда да направи преценка дали в конкретния случай на страната следва да бъде присъдено обезщетение, независимо от констатираното нарушение. Именно от гледна точка на необходимостта от преценка на конкретния казус следва да се тълкуват и визираните в това решение базови суми. Неоснователно е и позоваването на постановените от ЕСПЧ решения по делото *Mocanu* и други срещу Румъния, както и по делото *Romanesco* срещу Румъния - присъдените с тези решения обезщетения са за нарушение на чл.3 от Конвенцията в процесуален аспект, а не за нарушение по чл.6 §1. В практиката на ВКС също последователно се приема, че размерът на обезщетението се определя конкретно за всеки отделен случай и въз основа на конкретните по делото обстоятелства. При присъждането на обезщетения дори по сходни казуси също следва да се отчете и конкретиката на всеки отделен случай. Това важи и за исовете по чл.26 ЗОДОВ, предявени от другите пострадали лица от т.нар. Възродителен процес, поради което и присъдените с цитираните от ищеца решения на националните съдилища суми в размер на по 30 000 лева не задължават съда да присъди обезщетение в този размер и по настоящия казус. За разлика от тези случаи, в които ищец е пряко пострадалото лице, ищецът е само един от наследниците, заместили починалия в хода на наказателното производство пострадал. Макар и за периода след смъртта му същият да има качеството на пряко увреден от нарушението по чл.6, §1 КЗПЧОС, то за предхождащия период той е встъпил в правата на своя наследодател, наред с останалите наследници. Целта на обезщетението е да възмезди пострадалия в най-пълна степен за вредите от накърнените му нематериални блага, които нямат парична стойност, но без същото да води до неоснователно обогатяване. Следва да бъде съобразено и това, че самият факт на осъждането /признаването факта на увреждането/ също има репариращ ефект за пострадалия. Изрично в практиката на ЕСПЧ се приема, че предвиденият механизъм по чл.26 ЗОДОВ съставлява обезщетение за нарушението на чл.6, §1 от Конвенцията.

Неоснователен е и доводът, че при определяне размера на следващото се обезщетение следва да бъде включена и "съответната част за загубените възможности". Както бе посочено по-горе в приложното поле на чл.6 §1 от ЕКЗПЧОС не се включва правото за наказателно осъждане на трети лица и обезщетението не цели да репатрира претърпените вреди от деянието, предмет на забавеното наказателно производство. Вредите от престъплението /засегнатите нематериални блага/ имат значение единствено за преценка за

значението, което делото е имало за пострадалия.

С оглед на горното, съдът намира, че предявеният от Е. С. С. срещу Прокуратурата иск с правно основание чл.26 ЗОДОВ следва бъде уважен до размер на сумата от 12 000 лева, като за горницата над тази сума до претендираните 120 000 лева исковата претенция е неоснователна.

По искането за лихва за забава: Няма спор, че отговорността на държавата, чрез нейния процесуален субституент ПРБ по своя характер е деликтна, поради което и по отношение на тази отговорност е приложима разпоредбата на чл.84, ал.3 ЗЗД. Доколкото обаче към настоящия момент наказателното производство не е приключило, то следва да бъде съобразена цитираната от първоинстанционния съд съдебна практика на ВКС, съгласно която забавата настъпва от датата на подаване на исковата молба поради това, че претендираното обезщетение обхваща целия период на продължителност на делото до предявяване на иска /т.е. неразумната продължителност е елемент от фактическия състав на отговорността по чл.26 ЗОДОВ/. Поради това и началният момент на дължимата лихва върху присъденото обезщетение е датата на подаване на исковата молба. Неоснователно е твърдението за противоречие на този извод с практиката на ЕСПЧ. Началният момент, от който този съд присъжда лихва е датата на изтичане на срока за плащане на присъденото обезщетение /напр. дело Наковски с/у Б., Коновски с/у Б./.

По изложените съображения, обжалваното решение следва да се потвърди като правилно и законосъобразно.

Съдът намира за неоснователна частната жалба на Е. С., срещу определение №867/16.10.2023г., с което е оставено без уважение искането му за изменение на решението в частта относно присъдените в негова полза разноски. С решението, първоинстанционният съд е приел за основателно искането на ищеца за присъждане на разноски до размера от 382,20лв., включващо заплатени такси, адвокатско възнаграждение, разходи за превод на документи. По отношение на разликата до претендирания размер от 598,20лв. - сумата от 216лв./ разходи за пътуване на адвоката/ е приел, че не може да се претендира по реда на чл.78 ГПК. Настоящият състав изцяло споделя мотивите на окръжния съд, че пътните разходи на процесуалния защитник, доколкото не са уговорени изрично в сключения между тях договор, не подлежат на заплащане. По делото липсва представен договор за правна защита и съдействие, установяващ размера на уговореното адвокатско възнаграждение. Представените доказателства са за извършен превод на сума в размер на 300 лева с основание частично плащане на адвокатско възнаграждение и съобразно която сума е изчислено дължимото от ответника възнаграждение. В ГПК не се съдържа правило, че сторени от страната разноски за пътни разходи за явяването ѝ пред съда, следва да се присъдят като разноски в производството, както и в случай, че разходът е направен за пътуване на адвокат. Разноските по производството са тези разходи,

направени по воденето на конкретното дело и свързани с извършването на процесуални действия по него. Разходите за пътуване до населеното място, в което се намира компетентния съд не представляват разноски в производството.

Обжалваното определение следва да се потвърди като правилно и законосъобразно.

На основание чл.78 ГПК ищецът има право на разноски за въззивното производство вр. отхвърлената жалба на ответната страна. Доказателства обаче за реално заплатени разноски не са представени, поради което и по изложените по-горе съображения съдът не присъжда такива.

Водим от гореизложеното, съдът

РЕШИ:

ПОТВЪРЖДАВА решение № 244/15.08.2023г., постановено по гр.д. № 855/2022г. по описа на ОС – Добрич

ПОТВЪРЖДАВА определение № 867/16.10.2023г., постановено по гр.д. № 855/2022г. по описа на ОС – Добрич.

Решението подлежи на обжалване, при условията на чл.280 ГПК, с касационна жалба пред Върховния касационен съд, в 1-месечен срок от връчването му на страните.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____